

بررسی نظام‌مند ویژگی‌های روان‌سنجی ابزارهای سنجش ملاک‌های همسرگزینی در ایران

مهدیه سادات نیری^۱

کیوان صالحی^۲

سعید اکبری زردخانه^۳

غلامعلی افروز^۴

[10.22034/ssys.2024.2930.3139](https://doi.org/10.22034/ssys.2024.2930.3139)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۵/۲۰

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۲/۹

ازدواج مقوله‌ای کاملاً فرهنگی است. نقد کیفیت پژوهش‌های انجام‌شده با محوریت بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی ابزارهای تدوین‌شده، از مهم‌ترین راهبردها در ساخت و بهبود ابزارهای سنجش است. از این رو، پژوهش حاضر به‌صورت مطالعه مروری نظام‌مند با هدف شناسایی ویژگی‌های ابزارهای سنجش ملاک‌های همسرگزینی ایرانی انجام شد. راهبرد جستجو براساس دستورالعمل پریزما (PRISMA) بود. در نتیجه جستجو در پایگاه داده‌های داخلی، Noormags, IranDoc, Civilica, Elmnet, SID, Ensani Portal در بازه زمانی ۱۴۰۲-۱۳۸۰ تعداد ۳۴۷ سند داخلی شناسایی و بازیابی اولیه شد و بعد از کنار گذاشتن موارد نامناسب، تعداد ۱۸ مقاله با محور موضوعی ملاک‌های همسرگزینی استخراج گردید. ارزیابی کیفیت مطالعات در دومرحله انجام شد: در مرحله اول، میزان توافق بین دو مرورگر برحسب ضریب کاپای کوهن محاسبه گردید. از آنجا که ضریب توافق ۰/۸۲ بود، هیچ مقاله‌ای در این مرحله حذف نگردید؛ در مرحله دوم، تمامی ۱۸ مقاله از ۴ منظر سوگیری، تناقض، توان آماری و قدرت ارتباط بین مداخله و

^۱ دانشجوی دکتری سنجش و اندازه‌گیری، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

^۲ دانشیار، سنجش و اندازه‌گیری، بخش تخصصی پژوهش و سنجش، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

E-mail: Keyvansalehi@ut.ac.ir (نویسنده مسئول)

^۳ استادیار، سنجش و اندازه‌گیری، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

^۴ استاد، گروه روان‌شناسی و آموزش، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

نتایج ارزیابی شد. یافته‌ها نشان داد تا سال ۱۴۰۲، ۱۸ ابزار کمی ایرانی برای سنجش ملاک‌های همسرگزینی وجود دارد که فرایند استانداردسازی، عموماً با نظریه کلاسیک اندازه‌گیری انجام شده است. از ساخت مقیاس هم‌اندیشی در همسرگزینی افروز نیز بیش از یک دهه گذشته است. رواسازی و اعتباریابی نسخه اولیه همانند سایر ابزارها در سطح نظریه‌های جدید سنجش و به‌صورت جامع انجام نگرفته و هنجارهای ملی تدوین نشده است و نیاز مبرم به تغییرات و هنجاریابی نسخه جدید با نرم‌افزارهای جدید و براساس نظریه سوال پاسخ احساس می‌گردد. به‌دلیل پیچیدگی‌های موضوع، اثرپذیری از تغییرات دم‌افزون و محدودیت‌های ناشی از کم‌توجهی به اصول طراحی و تدوین بخش‌های مفهوم‌پردازی، روشی و تحلیلی، سنجش این موضوع مهم با کاستی‌هایی همراه است. این امر ضرورت رواسازی، معتبرسازی، هنجاریابی ابزارهای بافتارمند و فرهنگی متناسب با اقتضائات جامعه امروز کشورمان را دوچندان می‌نماید. در این مطالعه پیشنهادهایی نیز برای کاهش محدودیت‌های ابزارهای موجود و هم‌چنین نحوه تدوین و هنجاریابی ابزارهای همسرگزینی ارائه شد.

واژگان کلیدی: بررسی نظام‌مند، ملاک‌های همسرگزینی، انتخاب همسر و ابزارهای تشخیصی.

مقدمه

انتخاب همسر^۱ یکی از مسئولیت‌های تحولی مورد انتظار در دوران بزرگسالی اولیه است (ییلماز و همکاران^۲، ۲۰۱۳: ۳). براساس «نظریه همسان‌همسری»، همسانی خانوادگی، طبقه اجتماعی، اشتراک مذهبی، نزدیکی شخصیت‌ها و نزدیکی سن زوج‌ها می‌تواند عامل آشنایی و شکل‌گیری ازدواج باشد (حاتمی-کیا و همکاران، ۱۴۰۱). براساس «نظریه بی‌سامانی اجتماعی» رابرت کی مرتن، ازدواج زمانی رخ می‌دهد که جامعه اهداف مشخص فرهنگی و راه رسیدن به این اهداف را مشخص نماید تا جامعه در حالتی متعادل و منسجم حفظ گردد و تدام یابد (تنهایی، ۱۳۸۲: ۷۶). طبق «نظریه همسان‌همسری»، آنچه در انتخاب همسر در اولویت است، شباهت‌هاست؛ یعنی هرچه شباهت و همانندی دختر و پسر بیشتر باشد، طرفین بیشتر مایل به انتخاب و ازدواج یکدیگر باشند. همچنین «نظریه مکمل» بیان می‌کند انسان‌ها مجموعه نیازهایی دارند که از طریق روابط اجتماعی برآورده می‌شود؛ نیازهایی مانند نیاز به حمایت عاطفی، مراقبت و ارضای جنسی. فرضیه اصلی نظریه مذکور این است که در مجموعه‌ای از افراد واجد شرایط، فردی که الگوی نیازهایشان، ارضای متقابل را تأمین نماید، همدیگر را به عنوان شریک ازدواج انتخاب می‌کنند (اشلمن^۳، ۱۹۸۸: ۸۶) بورس کوئن اشاره می‌کند که همسرگزینی با دو روش انجام می‌گیرد: روش اول انتخاب، معمولاً براساس عشق و علاقه استوار است و روش دوم انتخاب در اختیار خانواده‌هاست (شرقی و رستم‌زاده، ۱۳۹۵: ۱۳). «نظریه پالایش» به این موضوع اشاره دارد که انتخاب همسر یک فرایند انتخاب است. این فرایند را مجموعه‌ای پیچیده از عوامل اجتماعی و روان‌شناختی تعیین می‌کنند که این مجموعه متغیرها، بر جذب شدن افراد به یکدیگر تأثیر می‌گذارند. این متغیرها از طریق پالایش، افرادی که مناسب ما نیستند را از دایره ارتباطات بیرون می‌کند (باربارا^۴، ۱۹۹۴: ۸۴) از نخستین پژوهش‌ها در زمینه همسرگزینی می‌توان به سند هیل^۵ اشاره کرد. هیل (۱۹۴۵) با استفاده از روش یکی از دانشجویان خود، از سایر دانشجویان خواست هجده ملاک انتخاب همسر مناسب را برآورد و و بازه سنی مناسب برای انتخاب همسر را مشخص کنند (شوارتز و

¹ Spouse Selection

² Yilmaz et al.

³ Eshlman

⁴ Barbara

⁵ Hill

هاسبروک^۱ (۲۰۱۲: ۲۷) در یکی از مشهورترین مطالعات پیرامون ملاک‌های انتخاب همسر، ۱۰۰۴۷ شرکت‌کننده از ۳۷ فرهنگ متفاوت بررسی شدند و تفاوت‌های جنسیتی بین فرهنگی و نامتناقض را در اهمیت آتیه مالی موفق و جذابیت فیزیکی به ثبت رساندند. در مطالعه‌ای که توسط شوارتز و هاسبروک (۲۰۱۲) در آلمان انجام شد، ۲۱۲۴۵ شرکت‌کننده ۱۸ تا ۶۵ سال که در هیچ رابطه عاطفی درگیر نبودند، به سوالاتی در مورد اهمیت ۸۲ ملاک انتخاب همسر برای رابطه بلندمدت پاسخ دادند؛ اینکه مسن‌ترین و جوان‌ترین همسری که می‌پذیرند چندسال دارد و اینکه آیا آنها با شریکی که مشخصه خاصی داشته باشد، ازدواج می‌کنند؟ در این مطالعه، سازه‌ای از ۸۲ ملاک انتخاب همسر ارائه شد و رتبه‌بندی‌های میانگین ترکیبی ملاک‌های انتخاب همسر در جنسیت و سن پیش‌بینی کردید.

گسترش و استفاده از آزمون‌های روانی یکی از پدیده‌های مهم و ضروری قرن حاضر است و این مهم در سنجش داوطلبان ازدواج برای شروع یک رابطه، بر کسی پوشیده نیست (سیجما و وندراک^۲، ۲۰۱۷: ۵). سنجش پیش‌از ازدواج می‌تواند به عنوان یک عامل پیشگیری از بسیاری از بحران‌های بعدی جلوگیری کند و آگاهی‌های لازم را در زمینه‌های مختلف انتخاب همسر و تغییر باورها مثبت در جوانان ایجاد کند (هاشمی گل‌مهر و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۷). مطالعه ویژگی‌های روان‌سنجی، به عنوان یک ابزار در پژوهش‌های روان‌شناختی دارای اهمیت فراوانی است. شاید آزمون‌های بسیار ساخت و مورد استفاده قرار بگیرند، اما یکی از مسائل بسیار حائز اهمیت این است که ابزار سنجش و آزمون از ویژگی‌های روان‌سنجی مطلوبی برقرار باشد (شریفی، ۱۳۹۷: ۵). با نظر به چالش‌های گفته شده در زمینه سنجش ازدواج، در این مقاله سعی شد تا تمام ابزارها و شیوه‌های سنجش ملاک‌های همسرگزینی معرفی، دسته‌بندی و ارزیابی شود. هدف اصلی پژوهش این بود که ابزارهای همسرگزینی استاندارد و معتبری در داخل کشور را جمع‌آوری و معرفی نماید.

مقیاس انتخاب همسر از دیدگاه اسلام (حسین‌خانی نایینی و همکاران، ۱۳۹۱) به منظور سنجش میزان ملاک‌های همسرگزینی در میان داوطلبان ازدواج است. میراحمدی و همکاران (۱۳۹۸) پرسش‌نامه‌ای برای اندازه‌گیری باورهای مرتبط با انتخاب همسر ساخته‌اند که شش خرده‌مقیاس باورهای مربوط به عشق،

¹ Schwarz & Hassebrauck

² Sijtsma & Van der Ark

بررسی نظام‌مند ویژگی‌های روان‌سنجی ابزارهای سنجش ملاک‌های همسرگزینی در ایران

باورهای فرایند ازدواج و زندگی مشترک، باورهای رابطه جنسی، باورهای انتخاب همسر، باورهای فرایند ازدواج و باورهای نقش جنسیتی را شامل می‌شود. «پرسش‌نامه نگرش‌های انتخاب همسر دختران در آستانه ازدواج» توسط شهرابی فراهانی و همکاران (۱۳۹۹) ساخته شد. «پرسش‌نامه رجحان‌های همسرگزینی» توسط رجبی و همکاران در سال ۱۳۸۹ ساخته شد. مطالعه دیگری که توسط فاطیما و اجمل^۱ (۲۰۱۰) با روش پژوهش کیفی از نوع پدیدارشناسی و با استفاده از سؤالات مصاحبه نیمه‌ساختارمند انجام شد تا عواملی که دیدگاه شرکت‌کنندگان راجع به رضایت زناشویی مبتنی بر تجارب زنده شرکت‌کنندگان را تشکیل می‌دهد بررسی کند. آن‌ها به عواملی نظیر (۱) سازش (۲) بخشش (۳) ساختار خانواده (۴) روابط خانوادگی مراقبت‌کننده (۵) خلوص (۶) رابطه عاشقانه با یکدیگر دست یافتند. بنابراین هدف اصلی این مطالعه، بررسی کیفیت ویژگی‌های روان‌سنجی ابزارهای سنجش ملاک‌های همسرگزینی در ایران و بررسی موارد توسعه‌ای برای ساخت و میزان‌سازی ابزارهای آتی در این حوزه بوده است.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش یک مطالعه مروری نظام‌مند است که در آن فرایند انتخاب و جمع‌آوری داده‌ها براساس دستورالعمل پریزما^۲ انجام شده است. پژوهش حاضر مبتنی بر روش اسنادی و به شیوه بررسی نظام‌مند سورت گرفت. با توجه به مسئله اصلی پژوهش، مفاهیم و کلیدواژه‌های اصلی شناسایی شد. ملاک ورود هر سند وجود کلیدواژه‌ها در عنوان یا واژگان کلیدی یا متن پژوهش است. ترکیب‌های مختلف کلیدواژه‌های استخراج‌شده با فنون متداول جستجو بررسی شد و پس از ارزیابی جستجو، اصلاح و بازنگری، کلیدواژه‌های مقیاس همسرگزینی^۳، سیاهه همسرگزینی^۴، پرسش‌نامه همسرگزینی^۵، فهرست همسرگزینی^۶ و شاخص همسرگزینی^۷ و ملاک‌های انتخاب همسر^۸ با استفاده از عملگرهای بولی، در فهرست جستجوی نهایی قرار گرفت. سپس پایگاه‌های داده‌های متناسب با موضوع شناسایی و انتخاب شد. درنهایت مرور

¹ Fatima, M. & Ajmal, A.

² The preferred reporting items for systematic reviews and meta-analysis (PRISMA)

³ spouse selection scale

⁴ spouse selection inventory

⁵ spouse selection questionnaire

⁶ spouse selection checklist

⁷ spouse selection index

⁸ mate selection criteria

پیشینه در پایگاه داده‌های داخلی Noormags, IranDoc, Civilica, Elmnnet, SID, Ensani Portal در بازه زمانی سال ۱۳۸۰ تا ۱۴۰۲ مورد بررسی قرار گرفت. در هر پایگاه فقط مقالات تحقیقی حفظ و سایر انواع تحقیق مانند مقالات مروری، مطالب جمع‌آوری شده مربوط به مبانی نظری، کتب و پایان‌نامه‌ها از چرخه بررسی حذف شدند. جستجوی اولیه، به شناسایی و بازیابی ۳۴۷ سند منتج گردید که مورد بازبینی و تصفیه قرار گرفت. سپس مقالاتی که مستقلاً یا در حین بررسی این متغیر با سایر عوامل، ابزاری برای همسرگزینی ساخته و هنجاریابی شده بودند به عنوان مقالات اصیل پژوهشی در این مطالعه مورد بررسی قرار گرفتند.

ارزیابی کیفیت مطالعات

برای بررسی صحت و قابلیت اعتماد اسناد استخراج شده، از فهرست تحقیقات کیفی برنامه مهارت - های اساسی و توصیه‌های کوکرین^۱ برای بررسی تحقیقات استفاده شد (کارگو و همکاران^۲، ۲۰۱۸: ۲۸) ابتدا نویسنده اول مقاله، خصوصیات ویژه مطالعه را با استفاده از یک جدول استاندارد استخراج کرد. این جدول شامل نام پژوهشگران، محل مطالعه، سال مطالعه، هدف مطالعه، نوع مطالعه، گروه هدف و اندازه جمعیت مورد مطالعه بود. مرورگرها به شکل کاملاً مستقل براساس ملاک‌های اصلی، داده‌ها را بررسی کردند. به این مطالعات براساس هر ملاک از جدول امتیاز داده شد. هدف از امتیازدهی، افزایش اعتبار مطالعه با ابزار مناسب فهرست‌واری و خروج مطالعات ضعیف از فرایند تحلیل کیفی بود. اگر پژوهشی ملاک موردنظر در جدول را داشته باشد، نمره ۱ و اگر ملاک را نداشته باشد، نمره ۰ تعلق گرفت. برای اطمینان بیشتر اگر تاحدودی ملاک موردنظر برآورد شده باشد، امتیاز ۰/۵ تعلق می‌گرفت. سپس از ضریب کاپا استفاده شد. ضریب توافق کاپا به عنوان شاخص اعتبار این مطالعه ۰/۸۲ برآورد گردید. همچنین برای ارزیابی تک‌تک مطالعات، از ابزار ارزیابی کیفیت مطالعات مقطعی و گروهی که توسط کارگروه ارزیابی ریسک خدمات بهداشتی و انسانی در موسسه ملی بهداشت ایالت متحده آمریکا توسعه یافته است استفاده شد (موسسه خون و بهداشت ملی، ۲۰۱۶). این ابزار چهار سوال از رویکرد سوگیری، تناقض، توان آماری و قدرت ارتباط بین مداخله و نتیجه را ارزیابی می‌کند. دو داور به صورت مستقل هر مطالعه را ارزیابی می‌کنند و در صورت وجود سوگیری و

¹ Cochrane Qualitative and Group Methods Implementation

² Cargo et al.

بررسی نظام‌مند ویژگی‌های روان‌سنجی ابزارهای سنجش ملاک‌های همسرگزینی در ایران

تناقض به دو سوال اول نمره ۱ تعلق می‌گیرد و اگر سوگیری و تناقض وجود نداشته باشد، نمره ۲ تعلق می‌گیرد. دو سوال دوم، توان آماری و قدرت بین مداخلات و نتایج را ارزیابی می‌کند و نمره‌گذاری همانند بخش قبل است. اگر نمره کل حاصل کمتر از ۵ باشد، مطالعه ضعیف تلقی می‌شود و اگر امتیاز ۶ یا بیشتر باشد، مطالعه نسبتاً خوب و اگر نمره ۸ باشد، مطالعه خوب ارزیابی می‌شود. در مطالعه حاضر از بین ۱۸ مطالعه منتخب، تعداد ۸ مطالعه منتخب خوب شناسایی شدند و ۱۰ مطالعه منتخب نسبتاً خوب بودند.

یافته‌های پژوهش

پژوهش حاضر مبتنی بر روش اسنادی و به شیوه مرور نظام‌مند انجام شد. برای مقایسه بهتر فهرست ابزارهای مورد استفاده برای انتخاب همسر یا همسرگزینی به اختصار در جداول ۲، ۱ و ۳ به صورت مقایسه‌ای آورده شده است:

جدول ۱: ابزارها و ملاک‌های تشخیص انتخاب همسر

کد	ابزار	سازنده ابزار و سال ساخت
۱	مقیاس معیارهای انتخاب همسر: قبل و بعد از ازدواج	توسط هراتیان و همکاران در سال ۱۳۹۹ ساخته شده است.
۲	پرسش‌نامه سبک همسرگزینی در ازدواج مدرن	توسط شعبانی و همکاران (۱۳۹۹) تدوین گردید.
۳	پرسش‌نامه نگرش‌های انتخاب همسر دختران در آستانه ازدواج	توسط شهرابی فراهانی و همکاران (۱۳۹۹) ساخته شد.
۴	پرسش‌نامه معیارهای انتخاب همسر	دریان و همکاران (۱۳۹۶) این پرسش‌نامه را تدوین نمودند.
۵	معیارهای همسرگزینی در زنان و مردان	این پرسش‌نامه توسط کنعانی و همکاران (۱۳۹۵) ساخته شد.
۶	ملاک‌های انتخاب همسر	این پرسش‌نامه توسط خازنده و همکاران (۱۳۹۵) ساخته شد.
۷	پرسش‌نامه خصوصیات ظاهری و باورهای اعتقادی بر همسان‌گزینی در انتخاب همسر	میرفردی و رجائی در سال ۱۳۹۲ این پرسش‌نامه را ساختند.
۸	نسخه اولیه مقیاس هم‌اندیشی در همسرگزینی افروز	در سال ۱۳۹۲ توسط افروز ساخته شده است و نسخه تجدیدنظرشده در حال ساخت می‌باشد.
۹	مقیاس انتخاب همسر از دیدگاه اسلام	توسط حسین‌خانی نایینی و همکاران (۱۳۹۱) ساخته شده است.
۱۰	پرسش‌نامه اولیت‌بخشی ملاک‌های همسرگزینی در موقعیت هنگام ازدواج و اکنون	توسط رفاهی و همکاران (۱۳۸۹) ساخته شده است.
۱۱	پرسش‌نامه رجحان‌های همسرگزینی	توسط رجبی و همکاران در سال ۱۳۸۹ ساخته شد.
۱۲	بررسی معیارهای فیزیکی انتخاب همسر	توسط نصیرزاده و رسول‌زاده کاظمی (۱۳۸۸) ساخته شده است.
۱۳	پرسش‌نامه ملاک‌های رفتاری همسرگزینی	توسط احمدی کمرپشتی در سال ۱۳۸۷ ساخته شد.
۱۴	پرسش‌نامه معیار انتخاب سطح تحصیلات همسر	توسط فردوستان و همکاران در سال ۱۳۸۷ تدوین گردیده است.

۱۵	مقیاس ملاک‌های همسرگزینی دختران شهر اهواز	توسط دهکردی (۱۳۸۶) تهیه شده است.
۱۶	زمینه‌یابی ارزش‌های ازدواج	توسط دلخوش در سال ۱۳۸۶ ساخته شد.
۱۷	پرسشنامه ملاک‌های انتخاب همسر	توسط فراهانی و عابدی در سال ۱۳۸۵ ساخته شد.
۱۸	پرسش‌نامه نحوه‌ی نگرش به انتخاب همسر	فرح‌بخش و مصری‌پور (۱۳۸۴) تدوین گردید.

در جدول ۲، به اختصار از کد مقاله استفاده شده و تعداد گویه‌ها و خرده‌مقیاس‌های هرابزار با

توجه به گزارش سازنده ابزار در اسناد گردآوری شده است:

جدول ۲: مشخصات گویه‌ها و خرده‌مقیاس‌های ابزارهای همسرگزینی

کد	مشخصات گویه‌ها و خرده‌مقیاس‌ها
۱	۵۵ گویه، ۱۳ خرده‌مقیاس (شخصیت، ظرفیت اجتماعی، دین‌داری و خانواده، ملاک‌های جنسیتی، هیجان مثبت، استحکام خود، اقتصاد، سلامتی و آراستگی، مشخصات فردی، عفت و حیا، موضع‌گیری مشابه، جذابیت ظاهری، و فرزند و فرزندپروری) و ۴ بخش (اهمیت معیار هنگام ازدواج، ارزیابی از همسر هنگام ازدواج، اهمیت اکنون ملاک و ارزیابی اکنون از همسر) را شامل می‌شود.
۲	دارای ۵۱ گویه و ۷ خرده‌مقیاس (معیار اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، مذهبی، خانوادگی، زیبایی ظاهری و هوش و اعتماد و اخلاق) می‌باشد. این پرسش‌نامه در بخش اطلاعات دموگرافیک تمایل آزمون‌شوندگان بر نحوه آشنایی (رابطه دوستی در محیط کار، رابطه دوستی در دانشگاه، رابطه دوستی در خیابان، رابطه دوستی در محل‌های بیرونی، سایر رابطه‌ها) را می‌سنجد.
۳	دارای ۱۲ خرده‌مقیاس (عقلانیت و منطق‌گرایی، واقع‌گرایی، باور به خودشناسی، باور به دیگرشناسی، الزامی تلقی کردن رابطه شناختی، الزامی انگاشتن برخورداری از آمادگی‌های چندگانه، باور به تناسب سنجی، ایده‌آل‌گرای چندگانه، باور به نگرش عشق صرفاً کافی است، خوش‌بینی مفرط، محدودکننده دانستن انتخاب و ازدواج، راه‌گزیز انگاشتن انتخاب و ازدواج) و ۵۷ گویه است.
۴	مشخصات جمعیت‌شناختی حاوی ۱۰ گویه (سن، جنس، وضعیت تاهل، ترم تحصیلی، رشته تحصیلی، وضعیت سکونت، میزان تحصیلات والدین و شغل والدین) و قسمت دوم مشتمل بر ۴۲ گویه که در ۵ خرده‌مقیاس (حیطه خانوادگی، حیطه ظاهری، حیطه روانی، حیطه اقتصادی و اجتماعی، حیطه فرهنگی و مذهبی) است.
۵	۲۰ گویه شامل ۶ خرده‌مقیاس ویژگی‌های شخصیتی، ویژگی‌های مذهبی، جذابیت‌های جسمانی، همدلی، ویژگی‌های اجتماعی و اقتصادی و ویژگی‌های خانوادگی است. این خرده‌مقیاس‌ها در قالب دو ملاک بیرونی و درونی قرار گرفت: ملاک‌های درونی (ویژگی‌های همدلانه، خانوداگی و مذهبی) و ملاک‌های بیرونی (ویژگی‌های جسمانی، اجتماعی - اقتصادی و شخصیتی) را شامل می‌شود.

بررسی نظام‌مند ویژگی‌های روان‌سنجی ابزارهای سنجش ملاک‌های همسرگزینی در ایران

۶	۴۵ گویه و ۶ خرده‌مقیاس شامل وضعیت روحی و روانی، وضعیت اجتماعی و اقتصادی، مذهبی بودن، زیبایی، وضعیت ظاهری و اخلاق را شامل می‌شود.
۷	۹ گویه و ۲ ملاک خصوصیات ظاهری همسر و باورهای اعتقادی همسر را شامل می‌شود. دو ملاک خصوصیات ظاهری همسر - شامل جذابیت، تناسب سنی و تناسب جسمی همسر - و باورهای اعتقادی همسر - شامل اخلاق و ایمان - و رابطه آنها با همسان‌گزینی در انتخاب همسر است. همچنین ۳ گویه همسان‌گزینی قومی و ۲ گویه همسان‌گزینی خویشاوندی وجود دارد.
۸	در ۱۱۰ گویه و ۶ خرده‌مقیاس شامل نگرش قبل از ازدواج، قاعده و قانون، خواسته‌های بعد از ازدواج، ارتباط همسر با خانواده، آرامشگری زوجین و عیب‌پوشی و مکمل بودن زوجین است.
۹	دارای دو نسخه ۶۱ گویه‌ای برای پسران و ۸۳ گویه‌ای برای دختران است. هر دو پرسش‌نامه دارای ۸ خرده‌مقیاس است که برای دختران (پای بندی مذهبی، تقوا گرایی، دارای تجمل گرایی، آرامشگری، ناتوانی در مهار خود، خود محوری، خانواده گرایی و ابراز محبت) و برای پسران (پای بندی مذهبی، توجه به ظواهر، خودگرایی، انعطاف ناپذیری، ادب، توجه به ظواهر مذهبی، آرامش بخشی و استقلال طلبی) است.
۱۰	شامل ۲۲ گویه است و در ۲ دسته خرده مقیاس ملاک‌های فرایندی و ملاک‌های محتوایی همسرگزینی است. منظور از ملاک‌های محتوایی خصوصیتی است که فرد به همراه دارد؛ مانند ویژگی‌های روان‌شناختی فردی، خانوادگی ازدواج و منظور از ملاک‌های فرایندی، مجموعه کنش‌هایی است که مجموعه سازماندهی سیستم خانواده را شامل می‌شوند.
۱۱	شامل ۴۷ گویه و ۹ خرده‌مقیاس (ویژگی‌های رفتاری، ویژگی‌های مذهبی، مهارت‌های اجتماعی، سازگاری با شرایط، ویژگی‌های ظاهری، موقعیت اقتصادی و اجتماعی، هوش و خلاقیت، خواستار بچه و مهارت‌های خانه‌داری) است. این پرسش‌نامه شامل ۳ بخش است: قسمت اول پرسش‌نامه شامل ۸ گویه است که مربوط به خصوصیات جمعیت - شناختی آزمودنی‌ها و خصوصیات بدنی و فیزیکی آنان می‌شود. قسمت دوم ۲۶ گویه بسته پاسخ مربوط به ملاک‌های فیزیکی و بدنی انتخاب همسر مطلوب می‌باشد و قسمت سوم با ۱۳ گویه بسته پاسخ و ۲ گویه باز پاسخ، خصوصیات کلی انتخاب همسر را ارزیابی می‌کند و مجموعاً ۸ خرده‌مقیاس (مذهبی بودن، موقعیت خانوادگی، موقعیت اجتماعی، زیبایی و جذابیت، گرم و هیجانی و موقعیت اقتصادی) است.
۱۳	شامل ۷۱ گویه و ۸ خرده مقیاس (ابراز محبت، آراستگی ظاهری، در رفاه بودن، مغرور بودن، علمی صحبت کردن، جسور بودن، توجه‌طلبی و مذهبی بودن) است.
۱۴	ابزار دارای دو قسمت و ۷ گویه است. قسمت اول اهمیت انتخاب همسر و قسمت دوم در مورد انتخاب سطح تحصیلات همسر متناسب با خود فرد (به دو صورت پایین‌تر، بالاتر، همسطح و نیز دیپلم، کارشناسی و کارشناسی ارشد) است.

۱۵	این مقیاس از دو قسمت تشکیل شده است. قسمت اول پرسش‌های دموگرافیک و قسمت دوم مقیاس ملاک‌های همسرگزینی. بخش دموگرافیک، شامل سؤالاتی در رابطه با ناحیه تحصیلی، سن، اندازه خانواده، ترتیب تولد، زبان مادری (عرب‌زبان و فارسی زبان) و بخش دوم شامل ۲۳ گویه و ۴ خرده‌مقیاس (خصوصیات شخصی همسر، ملاک اشتراکات و توافق با همسر، ملاک خانواده خود و همسر و ملاک پزشکی) است.
۱۶	در قالب ۴۶ گویه و ۲ ملاک ارزش‌های متناظر و اختصاصی قلمرو ازدواج و زندگی زناشویی (۲۶ گویه) و انتخاب همسر (۱۴ گویه) در قالب ۵ خرده مقیاس اصلی (محاط شدگی، خودپیروی عقلی، خودپیروی عاطفی، سلسله مراتبی، برابرنگری که جمعاً تشکیل ۴۰ گویه را می‌دهد، از شش گویه باقی‌مانده یک گزاره مربوط به بازخورد کلی به ازدواج و پنج گزاره مربوط به همسانی‌ناهمسانی با همسر است.
۱۷	دارای ۳۸ گویه و ۳ خرده مقیاس (وظیفه‌شناسی، برون‌گرایی، عینی) است، همچنین دو ماده مستقل جهت بررسی اهمیت سن در انتخاب همسر، ۲ ماده با عنوان جوان‌تر از من و بزرگتر از من؛ مستقل در پرسشنامه قرار دارد. از پرسش‌نامه نگرش به نحوه انتخاب همسر ۱ انتخاب شده است. دارای ۷۵ سوال و ۱۰ خرده‌مقیاس است. مقیاس اول: اعتقاد به اینکه من فقط می‌توانم عاشق یک نفر باشم. / مقیاس دوم: عشق کافی است. / مقیاس سوم: اطمینان کامل در انتخاب همسر / مقیاس چهارم: باهم زندگی کردن بدون ازدواج / مقیاس پنجم: آرمان‌گرایی در انتخاب همسر / مقیاس ششم: سهل‌انگاری در انتخاب همسر / مقیاس هفتم: تضاد و مکمل بودن در انتخاب همسر
۱۸	مقیاس هشتم: ضرورت نامزد بودن و ارتباط داشتن با فرد مورد خواستگاری / مقیاس نهم: نقش شناخت فرد مورد علاقه / مقیاس دهم: گزینه‌های نادرست یا منحرف‌ساز

در جدول ۳، ویژگی‌های روان‌سنجی هر ابزار برای مقایسه بهتر به تفکیک و با توجه به گزارش اولیه سازنده‌های ابزار انگاشته شده است:

جدول ۳: ویژگی‌های روان‌سنجی ابزارهای همسرگزینی

کد	ویژگی‌های روان‌سنجی		
	اعتبار	روایی	مدل بررسی ابزار
	جامعه آماری / روش نمونه‌گیری / حجم نمونه		
۱	آلفای کرونباخ = ۰/۹۲ مردان = ۰/۹۱ زنان = ۰/۹۳	ضریب روایی محتوا: ۰/۹۹ جهت بررسی روایی ملاکی همزمان از پرسش‌نامه اولویت‌بخشی ملاک‌های	جامعه آماری: تمام دانشجویان نظریه کلاسیک دانشگاه‌های دولتی شهرهای قم، اصفهان و نجف‌آباد و طلاب

¹ Attitudes about Romance and Mate Selection Scale (ARMSS)

بررسی نظام‌مند ویژگی‌های روان‌سنجی ابزارهای سنجش ملاک‌های همسرگزینی در ایران

حوزه علمیه قم بود که در سال تحصیلی ۱۳۸۹-۹۹ در این مراکز مشغول به تحصیل بودند. روش نمونه‌گیری: در دسترس	همسرگزینی و جهت بررسی روایی ملاکی پیش‌بین، از پرسش‌نامه رضایت زناشویی انریچ استفاده شد که نتایج حاصل، گویای ارتباط متوسط تا قوی بخش‌های مختلف با یکدیگر بود. روایی سازه- تحلیل عامل تأییدی: ریشه میانگین مجذورات خطای برآورد: ۰/۰۵۶ شاخص نیکویی برازش: ۰/۹۳۱ شاخص برازش تطبیقی: ۰/۹۲۰ شاخص برازش افزایشی: ۰/۹۰۰	مقدار شاخص KMO برابر با ۰/۸۶ بوده که حاکی از کفایت نمونه‌برداری است.
جامعه آماری: زنان و مردان مراجع‌کننده به دادگاه‌های خانواده شهر تهران از دی ۹۸ تا خرداد ۹۹ نمونه‌گیری: در دسترس / تصادفی حجم نمونه: ۳۸۴ نفر	روایی سازه- تحلیل عامل تأییدی: شاخص نیکویی برازش = ۰/۹۳۱ شاخص نیکویی برازش تعدیل شده = ۰/۹۴۱	۲ آلفای کرونباخ = ۰/۷
جامعه آماری: دختران در آستانه ازدواج ۱۸ تا ۳۵ سال روش نمونه‌گیری: در دسترس حجم نمونه: ۳۶۹ نفر	نظریه کلاسیک	۳ آلفای کرونباخ = ۰/۹۴
جامعه آماری: دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی	نظریه کلاسیک	۴ آزمون-بازآزمون (فاصله زمانی دو هفته) = ۰/۷۹

علوم پزشکی مشهد و دانشگاه علوم تربیتی دانشگاه فردوسی قرار داده شده و نظرات اصلاحی آنان اعمال شد.	روش نمونه‌گیری: خوشه‌ای طبقه‌بندی (واحدهای پژوهش از دانشکده پرستاری، مامایی، دندان پزشکی، پزشکی، داروسازی، پیراپزشکی و بهداشت انتخاب شده‌اند). حجم نمونه: ۵۰۰ نفر جامعه آماری: جمعیت شهر	آلفای کرونباخ=۰/۸۵
۵ گزارش نشده	روایی سازه- تحلیل عاملی اکتشافی استخراج ۶ مولفه نظریه کلاسیک	روش نمونه‌گیری: خوشه‌ای چندمرحله‌ای سیستماتیک حجم نمونه: ۳۴۸ نفر جامعه آماری: دانشجویان دانشگاه گیلان
آلفای کرونباخ= ۰/۹۱	روایی سازه-تحلیل عاملی اکتشافی (نمودار سنگریزه)	دوم: ۰/۸۳؛ عامل سوم: ۰/۸۵؛ عامل چهارم: ۰/۷۷؛ عامل پنجم: ۰/۷۰؛ عامل ششم: ۰/۷۲
عامل اول: ۰/۹۲؛ عامل دوم: ۰/۸۳؛ عامل سوم: ۰/۸۵؛ عامل چهارم: ۰/۷۷؛ عامل پنجم: ۰/۷۰؛ عامل ششم: ۰/۷۲	استخراج ۶ مولفه (در مجموع ۶ عامل ۵۱/۸۰ درصد واریانس را تبیین می‌کند).	مقدار شاخص KMO: ۰/۸۷
۶	نظریه کلاسیک	حجم نمونه: ۳۷۲ نفر
آلفای کرونباخ=۰/۷۸	روایی سازه-تحلیل عاملی اکتشافی	جامعه آماری: دانشجویان شهر تهران
مقدار شاخص KMO برابر با ۶۷/۴۴ بوده که حاکی از کفایت نمونه‌برداری.	نظریه کلاسیک	روش نمونه‌گیری: تصادفی
۷	حجم نمونه: ۳۶۰ نفر	۸

بررسی نظام‌مند ویژگی‌های روان‌سنجی ابزارهای سنجش ملاک‌های همسرگزینی در ایران

روایی سازه- تحلیل عامل اکتشافی		آزمون-بازآزمون (فاصله زمانی ۷ روز) = ۰/۵	
روش نمونه‌گیری: در دسترس	استخراج ۶ مولفه	آلفای کرونباخ	دختران = ۰/۹۱
حجم نمونه: ۱۵۵ نفر		آلفای کرونباخ پسران = ۰/۸۴	
جامعه آماری: طلاب مدارس علمیه و دانشجویان دانشگاه اصفهان و قم		مقدار شاخص KMO	برابر با ۰/۷۵۳ حاکی از کفایت نمونه‌برداری است.
روش نمونه‌گیری: در دسترس	نظریه کلاسیک	روایی سازه- تحلیل عامل اکتشافی	۹
حجم نمونه: ۴۲۴ دختر		استخراج ۸ مولفه	
۳۳۷ پسر			
جامعه آماری: دانشجویان شهر تهران	نظریه کلاسیک	روایی سازه- تحلیل عامل اکتشافی	۱۰
روش نمونه‌گیری: در دسترس		استخراج ۲ مولفه (در مجموع ۲ عامل ۷۵ درصد واریانس را تبیین می‌کند).	آلفای کرونباخ = ۰/۸۸
حجم نمونه: ۴۰۰ نفر			
جامعه آماری: دانشجویان دانشگاه شهید چمران	نظریه کلاسیک	روایی سازه- تحلیل عامل اکتشافی	۱۱
روش نمونه‌گیری: تصادفی طبقه‌ای		استخراج ۹ مولفه	آلفای کرونباخ = ۰/۸۷
حجم نمونه: ۶۰۰ نفر			آلفای کرونباخ پسران = ۰/۸۶
جامعه آماری: دانشجویان شهر تهران	نظریه کلاسیک	روایی محتوا	دختران = ۰/۹۰
روش نمونه‌گیری: در دسترس			
حجم نمونه: ۱۱۲۶			
	روایی سازه- تحلیل عامل اکتشافی	آزمون-بازآزمون (فاصله زمانی ۲ هفته) = ۰/۹	۱۲
		آلفای کرونباخ = ۰/۹۱	۱۳

مقدار شاخص KMO	استخراج ۸ مولفه (در مجموع ۲ عامل	جامعه آماری: دانشجویان
برابر با ۰/۸۵۵ بوده که	۶۴/۲۹ درصد واریانس را تبیین می‌کند).	دانشگاه تهران
حاکمی از کفایت	نظریه	روشن نمونه‌گیری: طبقه‌ای
نمونه‌برداری است.	کلاسیک	حجم نمونه: ۴۱۶ نفر
۱۴	روایی صوری و محتوایی	جامعه آماری: دانشجویان مقطع
آلفای کرونباخ = ۰/۷۳	نظریه	کارشناسی دانشگاه اصفهان
	کلاسیک	روشن نمونه‌گیری: تصادفی
		حجم نمونه: ۱۲ نفر
آلفای کرونباخ = ۰/۸۰	روایی سازه - تحلیل عامل اکتشافی	جامعه آماری: دانش‌آموزان دختر
عامل اول: ۰/۸۳	استخراج ۴ مولفه	مدارس پیش‌دانشگاهی نواحی
عامل دوم: ۰/۷۷	نظریه	۴ گانه شهر اهواز
عامل سوم: ۰/۷۹	کلاسیک	روشن نمونه‌گیری: تصادفی طبقه -
عامل چهارم: ۰/۷۰		ای
مقدار شاخص KMO		حجم نمونه: ۵۰۰ نفر
برابر با ۰/۸۴ حاکمی از		جامعه آماری: دانشجویان
کفایت نمونه‌برداری		روشن نمونه‌گیری: در دسترس
۱۶	روایی سازه - تحلیل عامل اکتشافی	حجم نمونه: ۳۵۰ نفر
آزمون - باز آزمون (فاصله زمانی دو هفته) = ۰/۷۶	روایی محتوا	
آزمون - باز آزمون =	روایی سازه - تحلیل عامل اکتشافی	جامعه آماری: دانشجویان دختر و
۰/۸۵۳	استخراج ۳ مولفه	پسر مشغول به تحصیل ۹۲-۱۳۹۳
آلفای کرونباخ = ۰/۷۹۳	نظریه	دانشگاه خوارزمی
	کلاسیک	روشن نمونه‌گیری: خوشه‌ای
		چند مرحله‌ای
		حجم نمونه: ۲۵۰ نفر

بررسی نظام‌مند ویژگی‌های روان‌سنجی ابزارهای سنجش ملاک‌های همسرگزینی در ایران

آلفای کرونباخ = ۰/۹۰	روایی سازه - تحلیل عامل اکتشافی	جامعه آماری: دانشجویان
	استخراج ۱۰ مولفه	دانشگاه اصفهان
۱۸	روایی ملاکی همزمان = ۰/۴۵	نظریه
آزمون - بازآزمون = ۰/۷۲	کلاسیک	روش نمونه‌گیری: در دسترس
	روایی واگرا = ۹۰ درصد	
		حجم نمونه: ۱۵۰ نفر

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر در یک مطالعه مروری نظام‌مند با هدف شناسایی ویژگی‌های ابزارهای سنجش ملاک‌های همسرگزینی ایرانی انجام شد. راهبرد جستجو براساس دستورالعمل پریزما (PRISMA) صورت گرفت. در نتیجه جستجو در پایگاه داده‌های داخلی Noormags, IranDoc, Civilica, Elmnet, SID, Ensani Portal در بازه زمانی ۱۳۸۰ تا ۱۴۰۲ تعداد ۳۴۷ سند داخلی شناسایی و بازبینی اولیه شد و بعد از کنار گذاشتن موارد نامناسب، تعداد ۱۸ مقاله با محور موضوعی ملاک‌های همسرگزینی استخراج گردید. ارزیابی کیفیت مطالعات در دو مرحله انجام شد. در مرحله اول میزان توافق بین دو مرورگر برحسب ضریب کاپای کوهن محاسبه گردید. از آنجا که ضریب توافق ۰/۸۲ بود، هیچ مقاله‌ای در این مرحله حذف نگردید و تمامی ۱۸ مقاله از ۴ منظر سوگیری، تناقض، توان‌آماری و قدرت ارتباط بین مداخله و نتایج، ارزیابی شد.

یافته‌ها نشان داد تا سال ۱۴۰۲، ۱۸ ابزار کمی ایرانی برای سنجش ملاک‌های همسرگزینی وجود دارد که فرایند استانداردسازی، عموماً با نظریه کلاسیک اندازه‌گیری انجام شده است. پرسش‌نامه‌های آگاهی قبل از ازدواج^۱، ارزیابی پیش‌از ازدواج^۲، پرسش‌نامه آمادگی برای ازدواج^۳، ارزیابی شخصی روابط پیش‌از ازدواج^۴، ارزشیابی برای ازدواج اسقف کلیولند^۵، سیاهه نیمرخ پیش‌از ازدواج^۶ و پرسش‌نامه اولویت‌بخشی ملاک‌های

¹ Premarriage Awareness Inventory

² Premarital assessment questionnaire

³ The preparation for marriage (PREP-M) questionnaire

⁴ Perimarital personal and relationship evaluation

⁵ Cleveland diocese evaluation for marriage (CDEM)

⁶ Premarital inventory profile

همسرگزینی^۱ نیز در خارج از ایران تهیه شده که به دلیل مقوله فرهنگی ازدواج در موضوعیت این مقاله بررسی نگردید.

پژوهش‌ها نشان می‌دهد که بین ملاک‌های همسرگزینی با عملکرد خانواده (رفاهی، ۱۳۸۷)، ثبات ازدواج و پایداری خانواده (گلیکسون، ۲۰۱۰)، رضایت زناشویی و کیفیت زندگی (عطار، ۱۳۹۶)، طلاق (یوسفی و باقریان، ۱۳۹۰) رابطه معناداری وجود دارد که با نتایج تحقیق حاضر برابری می‌کند. نتایج پژوهش فضل‌الهی قمشی و ملکی توانا (۱۳۹۲) نشان داد که سلامت فکری و روانی از اولویت دارترین و دیدگاه سیاسی از کم اهمیت‌ترین معیارهای انتخاب همسر در بین دانشجویان است و عفت و پاکدامنی، برخورداری از نجابت خانوادگی و شخصی، داشتن صداقت در زندگی زناشویی، توافق اخلاقی بین زوجین، امنیت و آرامش در زندگی، قابل اعتماد بودن، حس مسئولیت‌پذیری بالا، سلامت جسمانی، تناسب فرهنگی و تحصیلی بین زوج‌ها، به ترتیب از مهم‌ترین ملاک‌های انتخاب همسر در بین دانشجویان بوده است که با نتایج تحقیق حاضر برابری می‌کند.

امروزه برای سنجش ویژگی‌های روان‌سنجی ابزار از دو نظریه کلاسیک^۲ و نظریه سوال پاسخ^۳ استفاده می‌شود و روایی و اعتبار (پایایی) دو مولفه اساسی صحت سنجشی اطلاعات ابزار براساس دو نظریه نام‌برده شده است. محاسبه پایایی به روش آلفای کرونباخ معمول‌ترین و رایج‌ترین نوع محاسبه ضریب پایایی است (فدوی، ۱۴۰۰: ۴) که تقریباً در تمامی ابزارها و اسنادهای سنجشی ازدواج صرفاً از این روش استفاده شده و در هیچ ابزارسنجش معیارهای همسرگزینی تحلیل سوالات از منظر سطح دشواری و قدرت تمیز انجام نگرفته است. همانطور که در این مقاله مشهود است در جامعه علمی کشورمان این نظریه و روش‌های آن تاکنون نه تنها کاربرد نیافته، بلکه در حد کفایت هم شناخته نشده است - این در حالی است که در حال حاضر نیز از این نظریه و مدل‌های آن به صورت گسترده در خارج از ایران استفاده می‌شود (نیک‌زاد و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۶). همچنین امروزه نرم‌افزارهای نوین آماری همچون R, phiton, MODFIT و ... وجود دارد که نقد منصفانه دیگر بر ابزارهای موجود عدم استفاده از نرم‌افزارهای جدید و استفاده از SPSS و گاهی LISREL بود. پژوهش‌های پیشین در ساخت پرسش‌نامه‌های مرتبط با باورها و نگرش‌های انتخاب همسر، عموماً گویه‌های سنجش نگرش انتخاب همسر بر باورهای غیرمنطقی و محدودکننده تمرکز می‌کنند و نگرش‌های کارآمد فرد را در دسته‌بندی جداگانه و مستقل بررسی نمی‌نمایند. «پرسش‌نامه نگرش به ازدواج دختران» شهرابی فراهانی با توجه به نقطه قوت دوبعد نگرش‌های کارآمد و ناکارآمد فقط مخصوص جنسیت دختران

¹ Preference criteria of spouse selection inventory (PCCSI)

² Classic Test Theory

³ Item Response Theory

بررسی نظام‌مند ویژگی‌های روان‌سنجی ابزارهای سنجش ملاک‌های همسرگزینی در ایران

است و این ابزار توانایی سنجش گروه پسران را ندارد و دارای محدودیت است. پرسش‌نامه شعبانی، در کنار سنجش سبک‌های همسرگزینی به دنبال جستجوی علت طلاق است. سازنده ابزار در سند خود نوشته است که این ابزار معرف جامعه‌ای است که ازدواج مدرن را برگزیده‌اند و از ازدواج خود احساس شکست کرده و در نهایت طلاق را برگزیده‌اند که با نتایج این تحقیق برابری می‌کند. با توجه به تحمیل هزینه‌های اجتماعی، اقتصادی و سلامتی ناشی از تعارضات زوجین، خانواده و طلاق، به نظر می‌رسد، وجود ملاک‌ها و معیارهای قضاوتی مناسب در مورد فعالیت مراکز مشاوره ازدواج و تحکیم خانواده و تدوین ابزاری برای سنجش کیفیت خدمات ارائه‌شده توسط این مراکز، امکان تشخیص و تمیز خدمات با کیفیت برای امر مهم ازدواج و تحکیم خانواده را از خدمات بی‌کیفیت برای مخاطبان این مراکز مهیا می‌کند. همچنین با به دست آوردن ملاک‌ها و معیارهای قضاوت جامع و منسجم، امکان بهبودی شرایط ارائه خدمات در این مراکز طبق آرمان‌ها و اهداف آن‌ها، مهیا خواهد شد و این آگاهی زمینه کیفی شدن خدمات و نهایتاً اجرای عدالت اجتماعی برای مخاطبان و مسئولان مراکز را فراهم خواهد نمود. بدین ترتیب به نظر می‌رسد با وجود بهبود کیفیت ارائه خدمات در امر ازدواج و تحکیم خانواده بر اثر یکپارچگی فعالیت مراکز طبق ملاک‌ها و در نهایت معیارهای تشخیصی کیفیت مناسب این مراکز، هزینه‌های ناشی از تعارضات زوجین، تعارضات خانواد، همسرگزینی-های نادرست و طلاق کاهش خواهد یافت.

از ساخت مقیاس هم‌اندیشی در همسرگزینی افزون نیز بیش از یک دهه گذشته است. اعتباریابی نسخه اولیه همانند سایر ابزارها در سطح نظریه‌های جدید سنجش و به صورت جامع انجام نگرفته، هنجارهای ملی تدوین نشده است و نیاز مبرم به تغییرات و هنجاریابی نسخه جدید با نرم‌افزارهای جدید و براساس نظریه سوال پاسخ احساس می‌شود. در مطالعه حسین‌خانی نایینی و همکاران نیز علارغم اینکه این ابزار تنها پرسش‌نامه تخصصی انتخاب همسر از دیدگاه اسلام با دونسخه مجزا برای دختران و پسران است، به گفته سازنده ابزار این پرسش‌نامه پیش‌بینی‌کننده موفقیت و یا شکست در ازدواج نیست و تنها کمک به ارتباط زوجین درباره موضوعات قبل از ازدواج است. با توجه به فعالیت پژوهشگران در حوزه مشکلات زوجین و شواهد میدانی موجود، ضرورت وجود ابزاری میزان‌سازی‌شده و خودگزارشی برای زوجین ایرانی احساس می‌گردد. هم‌چنین با توجه به رشد علوم نوین اندازه‌گیری، هنجاریابی و میزان‌سازی ابزارهای موجود با نظریه سوال-پاسخ بسیار مهم است و فقدان آن در ابزارها تا به امروز احساس می‌گردد. بنابراین، از میان پیشنهاد‌های پژوهشگران، به استفاده از رویکردهای نوین اندازه‌گیری برای تحلیل گویه‌ها و سایر بخش‌های ساخت ابزار می‌توان اشاره کرد. پیشنهاد کاربردی دیگر، ضرورت تغییر جامعه آماری و روش نمونه‌گیری مناسب برای ابزارهای سنجش همسرگزینی، غیر از جامعه دانشجویان است و در نهایت یکی از موارد مهم ساخت و میزان‌سازی ابزار مناسب فرهنگی برای سنجش دقیق و درست نگرش جوانان به ازدواج است؛ ابزاری که در اختیار داوطلبان پیش از ازدواج قرار گیرد و بسیاری از باورهای آنان را مورد سوال قرار دهد.

با توجه به عوامل شناسایی شده از ده‌ها سند علمی، نتایج سند مروری حاضر از ابزارهای موجود فرهنگی می‌تواند به صورت راهنما در مورد ساخت یک ابزار بافتارمند، فرهنگی و متناسب با رویکردهای نوین اندازه‌گیری اقدام شود.

منابع

- احمدی کمربشتی، عاطفه. (۱۳۸۷). «بررسی رابطه میان ویژگی‌های شخصیتی و ملاک‌های رفتاری همسرگزینی از دیدگاه تکاملی در میان دانشجویان دانشگاه تهران در سال تحصیلی ۸۸-۸۷». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی. تهران.
- افروز، غلامعلی؛ غلامعلی لواسانی، مسعود؛ اصلانی، سارا و فرید، فاطمه. (۱۳۹۳). «مقایسه هم‌اندیشی در همسرگزینی بر حسب جنسیت، رشته تحصیلی و میزان تحصیلات در دانشجویان شهر تهران». اولین کنگره ملی روان‌شناسی خانواده گامی در ترسیم الگوی مطلوب خانواده، اهواز.
- اکبری زردخانه، سعید؛ زنگانه، علی‌محمد؛ کیایی، منصور؛ نادری مهدوی، مجتبی؛ آل‌بویه، مریم؛ جلالت دانش، محسن؛ تیموری، عین‌الله و طهماسبی گرمستانی، سیامک. (۱۳۹۸). «نسخه معلم مقیاس مقدماتی مشکلات روان‌شناختی کودکان: ساخت و ارزیابی روان‌سنجی». فصل‌نامه سلامت روان کودک. ۱(۱۸).
- حسین‌خانی نائینی، هادی؛ جان‌برزگی، مسعود و آذربایجانی؛ مسعود. (۱۳۹۱). «ساخت و اعتباریابی مقیاس انتخاب همسر از دیدگاه اسلام». اسلام و پژوهش‌های تربیتی. ۴(۱).
- خان‌زاده، عباسعلی؛ نیازی، ایل‌امان؛ طاهر، محبویه؛ مقتدانی، کمال؛ مهری، ثریا و محمدی، حاتم. (۱۳۹۴). «شناسایی و اولویت‌یابی ملاک‌های انتخاب همسر در دانشجویان مجرد دانشگاه گیلان». فصل‌نامه علمی پژوهشی علوم روان‌شناختی. ۱۴(۵۳).
- دربان، فاطمه؛ عظیمی رودکنار، فتحعلی؛ غفاری، فاطمه و عظیمی رودکنار، سپیده. (۱۳۹۶). «بررسی معیارهای انتخاب همسر از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی مشهد». مجله سلامت و سالمندی خزر. ۲(۱).
- دلخوش، محمدتقی. (۱۳۸۶). «ارزش‌های ازدواج در جوانان ایرانی». روان‌شناسی تحولی: روان‌شناسان ایرانی. ۳(۱۲). صص ۲۹۹-۳۰۹.
- رجبی، غلامرضا؛ ابراهیمی نویندگانی، مریم و خجسته مهر، رضا. (۱۳۹۰). «مقایسه و رتبه‌بندی ترجیحات همسرگزینی در بین گروهی از دانشجویان دختر و پسر و دانشجویان کرد، عرب و بختیاری دانشگاه شهید چمران اهواز». روان‌شناسی بالینی و شخصیت. ۹(۱).
- رفاهی، ژاله؛ ثنائی‌ذاکر، باقر؛ شفیع‌آبادی، عبدالله و پاشا شریفی، حسن. (۱۳۸۹). «بررسی مقایسه‌ای ملاک‌های همسرگزینی در زنان و مردان شیرازی در دو موقعیت هنگام ازدواج و اکنون». تازه‌ها و پژوهش‌های مشاوره. ۳۳(۹).
- سپهری، صفورا و حسن‌زاده توکلی، محمدرضا. (۱۳۹۰). «بررسی اعتبار و روایی مقیاس نگرش‌های مربوط به انتخاب همسر». فصل‌نامه خانواده‌پژوهی. ۷(۲۸).
- شعبانی، الهه؛ ساروخوانی؛ باقر و لیبی، محمد مهدی. (۱۴۰۰). «تغییرات الگوی ازدواج و تأثیر آن بر طلاق قطعی (مورد مطالعه: مراجعه‌کنندگان به دادگاه‌های حمایت خانواده شهر تهران از دی ماه ۹۸ تا آخر خرداد ۹۹)». فصلنامه علمی-پژوهشی سبک زندگی سالم با محوریت اسلامی. ۴(۵).
- شهرابی فراهانی، لیلا؛ فاتحی‌زاده؛ مریم و اعتمادی؛ عذرا. (۱۳۹۹). «ساخت و تعیین ساختار عاملی و پایایی پرسش‌نامه نگرش‌های انتخاب همسر دختران در آستانه ازدواج». فصل‌نامه خانواده‌پژوهی. ۶(۱۹).
- عابدی، فریبا. (۱۳۸۶). «بررسی رابطه بین سبک‌های هویت، نقش‌های جنسی و جنس با ملاک‌های انتخاب همسر در بین دانشجویان مجرد دانشگاه تربیت‌معلم». پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت معلم، تهران.

بررسی نظام‌مند ویژگی‌های روان‌سنجی ابزارهای سنجش ملاک‌های همسرگزینی در ایران

- علی‌اکبری دهکردی، مهناز. (۱۳۸۶). «بررسی مقایسه‌ای ملاک‌های همسرگزینی در دختران جوان شهر اهواز». روان‌شناسی بالینی و شخصیت. ۲ (۵).
- عیسی‌نژاد، امید و هوشمند، شهین. (۱۳۹۷). «بررسی ساختار عاملی، روایی و پایایی پرسش‌نامه ملاک‌های انتخاب همسر (MSCI) در نمونه ایرانی». فصل‌نامه خانواده‌پژوهش. ۱۴ (۵۵).
- فدوی‌رودسری، آزاده؛ صالحی، کیوان؛ خدایی، ابراهیم؛ مقدم‌زاده، علی و جوادی‌پور، محمد. (۱۳۹۹). «فراروش بررسی کیفیت مطالعات افت تحصیلی در مجلات علوم پزشکی». مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی کردستان. ۲۵ (۴) (مسلسل ۱۰۸).
- فرودستان، مهربان؛ عریضی، حمیدرضا و نوری، ابوالقاسم. (۱۳۸۷). «معیار انتخاب سطح تحصیلات همسر و مقایسه آن در دانشجویان دختر و پسر». فصل‌نامه علمی - پژوهشی رفاه اجتماعی. ۳۳ (۹).
- فضل‌الهی قمشی، سیف‌اله و ملکی توانا، منصوره. (۱۳۹۲). «فرهنگ همسرگزینی در بین دانشجویان: معیارها و اولویت‌ها». فرهنگ در دانشگاه اسلامی. ۳ (۱) (پیاپی ۶).
- کنعانی، محمد امین؛ حمیدی‌فر، مهدی و محمدزاده، حمیده. (۱۳۹۵). «انتخاب همسر و معیارهای آن: مطالعه‌ای در بین مردان و زنان ازدواج کرده شهر رشت». جامعه‌شناسی نهادهای اجتماعی. ۳ (۸).
- حاتمی‌کیا، بهناز؛ شریعتمدار، آسیه و نعیمی، ابراهیم. (۱۴۰۱). «تجربه انتخاب همسر افراد متقاضی طلاق». فصلنامه علمی پژوهش‌های مشاوره. ۸۲).
- میراحمدی، سیده لیلا؛ فاتحی‌زاده، مریم؛ اعتمادی، عذرا؛ جزایری، رضوان‌السادات و پسندیده، عباس. (۱۳۹۸). «بررسی تأثیر آموزش مبتنی بر مدل SYMBIS (تحکیم ازدواج پیش از شروع) بر انتظارات از ازدواج و باورهای مربوط به انتخاب همسر دختران مجرد شهر کرد». خانواده‌پژوهی. ۱۵ (۵۷).
- میرفردی، اصغر و رجایی، محمدصادق. (۱۳۹۲). «بررسی نقش خصوصیات ظاهری و باورهای اعتقادی بر همسان‌گزینی در انتخاب همسر». فصلنامه شورای فرهنگی اجتماعی زنان و خانواده. ۱۵ (۵۹).
- نصیرزاده، راضیه و رسول‌زاده طباطبائی، کاظم. (۱۳۸۸). «معیارهای فیزیکی انتخاب همسر در دانشجویان دانشگاه‌های تهران». مجله اصول بهداشت روانی. ۱۱ (۴۱).
- نیک‌زاد، سپیده؛ مینایی، اصغر و حسینی، فریبا. (۱۳۹۶). «ویژگی‌های روان‌سنجی سوال‌های پرسش‌نامه شیوه‌های فرزندپروری بر اساس نظریه سوال - پاسخ». مطالعات اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزشی. ۷ (۱۸).
- نیلفروشان، پریسا؛ نویدیان، علی و عابدی، احمد. (۱۳۹۲). «بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس نگرش به ازدواج». فصلنامه علمی - پژوهشی انجمن علمی پرستاری ایران. ۱ (۱).
- هاشمی گل مهر، مجید؛ امان‌الهی، عباس؛ فرهادی، حمید؛ اصلانی، خالد و رجبی، غلامرضا. (۱۳۹۹). «ارائه الگوی ازدواج موفق: یک پژوهش کیفی». پژوهش‌های مشاوره. ۷۶ (۱۹).
- هراتیان، عباس‌علی؛ موسوی، مریم سادات؛ جان‌بزرگی، امین و ارشادحسینی، هادی. (۱۳۹۹). «طراحی و ساخت مقیاس معیارهای انتخاب همسر: قبل و بعد ازدواج». مجله روان‌شناسی فرهنگی. ۴ (۲).
- Cargo M, Harris J, Pantoja T, Booth A, Harden A, Hannes K, Thomas J, Flemming K, Garside R, Noyes, J. (2018). "Cochrane Qualitative and Implementation Methods Group Guidance Paper 3: Methods for Assessing Evidence on Intervention Implementation". Journal of Clinical Epidemiology. 3(25).
- Cobb, N. P., Larson, J. H., and Watson, W. L. (2003) "Development of the Attitudes about Romance and Mate Selection Scale". Journal of Family Relations, 53(3).
- Feingold, A. (1992). "Gender Differences in Mate Selection Preferences: A Test of the Parental Investment Model". Psychological Bulletin. 112(1).
- Hill, R. (1945) "Campus Values in Mate Selection". Journal of Home Economics, 37(9).

- John E. Edlund , Brad J. Sagarin. (2014). **“The Mate Value Scale”**. Personality and Individual Differences, (64).
- K. Sijtsma, L. A. van der Ark. (2017). **“Regression-Based Norming for Psychological Tests and Questionnaires”**. Personality and social psychology bulletin, 34(2).
- Khallad, Y. (2005). **“Mate selection in Jordan”** .Effects of sex, socio economic status, and culture, 1(22).
- Toro-morn, M. & Sprecher, S.(2003). **“A crosscultural comparison of mate preferences among university students; the United States”**. the people’s Republic of China, (34).
- Yilmaz, M., Güngör , H., Çelik, S.B.(2013). **“Investigation romance and mate selection myths of university students”**. International Journal of Asian Social Science, 3(2).
- Gottschal, J. Martin, J. Quish, H. & Rea. J. (2004). **“ Sex differences in mate choice criteria are reflected in folktales from around the world and in historical European literature”**. Ev. Hu. Be, (25).